

Stortingets justiskomité
justis@stortinget.no

Deres referanse: -
Vår referanse: 2025/21
Dato: 13.01.2025
Publikasjonsnr.: NIM-H-2025-005

SKRIFTLIG INNSPILL

Skriftlig innspill - Endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap)

NIM takker for muligheten til å gi innspill til Stortingets behandling av endringsforslag til sivilbeskyttelsesloven. Først vil vi si at flere av synspunktene som NIM spilte inn i høringsrunden ble hensyntatt i regjeringens proposisjon. Derfor vil vi her i dag særlig fokusere på et tema som vi fortsatt er bekymret for. Det gjelder synspunkter som vi fremmet i høringsrunden om økt involvering og kontroll for Stortinget.¹ Dette er noe Stortinget selv er best egnet til å vurdere. Vi vil benytte denne anledningen til å peke på hva vi har anbefalt til departementet.

NIM anbefalte i høringsinnspillet at Stortinget bør sikres økt kontroll over bruken av fullmaktene, slik de har etter for eksempel beredskapsloven, smittevernloven og i koronaloven.

Departementet var ikke enige i dette, og peker på at forslaget – i motsetning til beredskapsloven og smittevernloven – ikke er ment å innebære en kodifisering av konstitusjonell nødrett, men er snarere ment å plassere et ansvar for regulering av sivil arbeidskraftberedskap i sikkerhetspolitisk krise og krig til regjeringen.²

NIM mener fortsatt at løsningen som regjeringen foreslår ikke blir optimal fra et rettsikkerhetssynspunkt. Sivilbeskyttelsesloven har som formål å gi mer treffsikre og forutsigbare fullmakter enn det beredskapsloven gir i dag.³ Lovene har også en relativt lik terskel for anvendelse.⁴ Vi antar derfor at fullmaktene i sivilberedskapsloven i stor grad vil brukes istedenfor beredskapslovens fullmakter også i kriser, og det er uheldig hvis dette fører til at Stortinget får mindre kontroll.

Vi mener at involvering av Stortinget i krisesituasjoner er *ekstra* viktig, ikke mindre viktig. Som Stortinget pekte på i innstillingen til Koronaloven er Stortingets involvering sentralt for å 'hindre misbruk av makt og for å sikre at befolkningen har tillit til regjering og storting i en svært krevende tid', og at 'Maktfordelingen mellom

¹ NIM gav innspill til det originale høringsnotatet, tilgjengelig her: <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2024/04/NIM-Horingsuttalelse-om-endringer-i-sivilbeskyttelsesloven.pdf>.

² Prop. 11 L (2024-2025), s. 76.

³ Prop. 11 L (2024-2025), s. 48.

⁴ Sml. forslaget § 28 a med beredskapslovens § 3. Sistnevnte inneholder i tillegg et «fare ved opphold» -vilkår.

storting og regjering er et grunnleggende demokratisk prinsipp'.⁵ NIM tror dessuten at kontroll ved folkets representanter gjør krisetiltak bedre og mer tilpassede og mer tillitvekkende.

I vårt høringsinnspill pekte vi på særlig tre områder der Stortingets involvering kunne økes. *For det første* legger departementets forslag opp til at regjeringen kan derogere fra lovgivning i forskrifter, med en varighet på seks måneder.⁶ Dette er en lang varighet sammenlignet med kompetansen regjeringen har i krisesituasjoner under dagens beredskapslov, der det bare er 30 dager.

For det andre legges det ikke opp til noen særskilt kontroll fra Stortingets side, annet enn at forskriftene skal *meddeles* Stortinget.⁷ Under beredskapsloven i dag vil regjeringen bare kunne vedta sivil arbeidsplikt som enten må oppheves innen 30 dager, eller som må legges frem for Stortinget som lovforslag. Til sammenligning la også Koronaloven også opp til økt kontroll, ved å gi en tredjedel av Stortingets medlemmer en mulighet til å kreve opphevelse hele eller deler av en forskrift.⁸

NIM tenker at både krav om at forslag eventuelt må fremlegges som lovforslag, eller muligheter for Stortingets mindretall til å oppheve forskrifter, kan være gode kontrolltiltak her. I vårt høringsinnspill løftet vi også en ide om at en tredjedel av Stortinget kunne gis en kontrollfunksjon vedrørende hvorvidt man i det hele tatt er i en alvorlig nok situasjon til at fullmaktkompetansen kommer til anvendelse.

Det tredje poenget vi pekte på var at det ikke legges opp til noe begrunnelses- eller informasjonskrav overfor Stortinget, som også har en side til transparens og begrunnelse overfor befolkningen som sådan. Det er klart at det er begrenset hvor omfattende informasjon og begrunnelse man kan kreve i en alvorlig krisesituasjon, men som Komiteen i innstillingen til Koronaloven påpekte, var det viktig at Stortinget fikk en begrunnelse, og at den i det minste var grundig nok til å kunne stå seg i ettertid.⁹

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen
Ass. direktør

Vetle Magne Seierstad
Rådgiver

⁵ Innst. 204 L (2019-2020) Koronaloven, punkt 3.

⁶ Lovforslagets § 28 b første ledd, tredje punktum.

⁷ Lovforslagets § 28 b tredje ledd.

⁸ Koronaloven § 5 annet ledd.

⁹ Innst. 204 L (2019-2020) Koronaloven, punkt 3.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.